

עֵכָה הַשָּׁמַיִם

לך-לך אברהם אבינו

מעון שיעור למפקד

מטרת על

העצמת תחושת השליחות והמחויבות לצה"ל ולמדינת ישראל באמצעות שיח פיקודי-חינוכי על מנהיגים ואירועים בתנ"ך.

מטרות

- המפקד יכיר את שליחותו של אברהם אבינו.
- המפקד ידון באתגרים שונים שמציב ערך השליחות.
- המפקד יברר את מקומה של השליחות בשירותו הצבאי.

מהלך השיעור

- פתיחה - 5 דקות
- "לך לך" - 15 דקות
- "חסר גלגל, אני הגלגל" - 10 דקות
- משפחה חזקה - 10 דקות (חלק זה מתאים במידה ויש בעלי משפחות בקרב המשתתפים)
- סיכום - 5 דקות

סה"כ - 45 דקות

למפקד/ת

בתולדות האומה ניצב אברהם כשליח הראשון, בהענותו לצו: "לך לך... אל הארץ אשר אראך". אין התנ"ך מספר לנו מדוע נבחר אברהם לשליחות של הקמת אומה חדשה.

ביחידת מפקד זו ננסה לברר את ערך השליחות: "החייל יראה בשירותו הצבאי שליחות; יהיה נכון לתרום כל שביכולתו להגנת המדינה, אזרחיה ותושביה. זאת בהיותו נציג של צה"ל הפועל מתוקף ובמסגרת הסמכויות שניתנו לו על פי פקודות הצבא" ואת האתגרים המלווים אותנו ביומיום שלנו כמפקדים בצבא בהשראת סיפורו של אברהם אבינו.

למפקד/ת - חלק/י למשתתפים את דף המקורות המצורף בסוף המערכ

חלק א' | "לך לך"

הבא/י בפני המשתתפים במילותיך:
בראשית סיפורו של עם ישראל אנו מוצאים הליכה אל הנודע מתוך שליחות גדולה- הליכתו של אברהם אבינו.
אברהם אבינו הוא הדמות הישראלית הראשונה בתנ"ך, ממנו וממשפחתו נוסד עם ישראל.
בראשית דרכו, אברהם מצווה על ידי ה' לצאת מתוך המקום והמשפחה המוכרים לו וללכת אל יעד לא ידוע. מוטלת עליו השליחות הגדולה להקים את עם ישראל.

דגש למפקד/ת- בקש/י מהמשתתפים לפתוח את התנ"ך ולקרוא מתוכו את החלק הבא, הדגש/י ופרש/י מילים קשות במהלך הקריאה.

וַיֹּאמֶר ה' אֶל אַבְרָם לֵךְ לְךָ מֵאֶרֶץ וּמִמּוֹלַדְתְּךָ וּמִבֵּית אָבִיךָ אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר אֲרָאָךְ:
וְאָעֲשֶׂךָ לְגוֹי (=עם) גָּדוֹל וְאַבְרָכְךָ וְאֶגְדָּלָה שְׁמֶךָ וְהָיָה בְּרָכָה: וְאַבְרָכָה מְבָרְכֶיךָ
וּמְקַלְלֶיךָ אָאֵר (=אקלל)
וְנִבְרַכְוּ בָּךְ (= ויתברכו ממך) כָּל מְשֻׁפָּחַת הָאָדָמָה: וַיֵּלֶךְ אַבְרָם כָּאֲשֶׁר דִּבֶּר אֱלֹהֵי ה'
וַיֵּלֶךְ אֹתוֹ לוֹט וְאַבְרָם בֶּן חָמֵשׁ שָׁנִים וְשִׁבְעִים שָׁנָה בְּצֵאתוֹ מִחָרָן: וַיִּקַּח אַבְרָם אֶת
שָׂרִי אִשְׁתּוֹ וְאֶת לוֹט בֶּן אָחִיו וְאֶת כָּל רְכוּשָׁם אֲשֶׁר רָכְשׁוּ וְאֶת הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר-עָשׂוּ בְּחָרָן;
וַיָּצְאוּ, לָלֶכֶת אֶרֶץ כְּנָעַן, וַיָּבֹאוּ, אֶרֶץ כְּנָעַן.

(ספר בראשית, פרק יב, פסוקים א-ה)

למפקד/ת- בחלק זה קיים/י שיחה בעקבות הטקסט ודונו בשאלות הבאות:

- חזרו וקראו את הפסוקים. נסו לתאר מה מאפיין את השליחות של אברהם?
- המקרא מתאר את שליחותו של אברהם כשליחות קשה - מנותק ממולדתו וביתו והולך אל יעד לא ידוע. האם שליחות היא יותר 'אמיתית' ככל שהיא יותר קשה?
- אלו אתגרים אישיים ומקצועיים מעמיד בפניכם השירות שלכם כאנשי קבע?
- מהיכן אתם שואבים כוחות להתמודד איתם?
- האם אתם חשים שליחות בשירות הצבאי שלכם?

חלק ב' | "חסר גלגל? אני הגלגל"

במרכז השליחות עומד הרצון לתת מעצמך למען מטרה ערכית וחשובה. אנו כמפקדים נדרשים לתת את כל שביכולתנו עבור השירות הצבאי. אך מה עם שאיפות אחרות שלנו ורצונות שאינם קשורים לצבא? האם אנו צריכים לוותר על עולמנו הפרטי? בשאלה זו דנים טרומפלדור וז'בוטינסקי בקטע שלפנינו:

שיחה בין זאב ז'בוטינסקי ליוסף טרומפלדור ב-1916 על השאלה: מהי חלוציות?
טרומפלדור: [...] חלוץ? זהו מושג רחב הרבה יותר מ"צועד בראש". כמובן דרושים גם פועלים, ואולם לא זה המובן של המילה "חלוץ". לנו דרושים אנשים מוכנים "לכול", לכל מה שתדרוש ארץ ישראל. ל"פועל" יש האינטרסים ה"פועליים" שלו... לרופא, למהנדס ולכל השאר יש הרגלים משלהם, אם אפשר לומר כך. אולם אנו צריכים להקים דור שלא יהיו לו אינטרסים ולא הרגלים. מטיל ברזל סתם. גמיש – אבל ברזל. מתכת, שאפשר לחשל [=לעצב] ממנה כל מה שיש צורך בו בשביל המכונה הלאומית. חסר גלגל? אני הגלגל. חסרים מסמר, בורג, גלגל תנופה? קחו אותי. צריך לחפור אדמה? אני חופר. צריך להיות חייל? אני חייל. משטרה? רופא? עורכי דין? מורים? שואבי מים? בבקשה, אני עושה את הכול. אין לי פרצוף, אין פסיכולוגיה, אין רגשות, אין לי אפילו שם: אני האידאה [= הרעיון] הטהורה של שירות, מוכן לכול, אני קשור בשום דבר; אני יודע רק ציווי אחד: לבנות.

ז'בוטינסקי: אין בני אדם כאלה.

טרומפלדור: יהיו!

מתוך: זאב ז'בוטינסקי, "סיפור ימי", אבטוביוגרפיה, 1947, עמ' 206-207.

זאב ז'בוטינסקי (1880-1940): מנהיג ציוני, סופר, משורר, מתרגם ופובליציסט; ממחדשי הצבאיות העברית, מכונן הציונות הרוויזיוניסטית, ראש בית"ר ומנהיג האצ"ל.

יוסף חיים טרומפלדור (1880-1920): מיסד תנועת "החלוץ" ברוסיה. היה קצין בעל אות הצטיינות בצבא הצאר במלחמת רוסיה יפן (בה איבד את ידו). גבורתו בחייו ומותו בתל חי הפכוהו לגיבור לאומי.

1916 – השיחה בין השניים מתנהלת על רקע שיתוף הפעולה ביניהם בהקמת "גדוד נהגי הפרדות" בשרות הצבא הבריטי במערכת גליפולי (נגד התורכים) במלחמת העולם הראשונה. שניהם התגייסו לגדוד, ז'בוטינסקי עזב אותו בשלב מסוים ואילו טרומפלדור, שהיה למפקדו האחרון של הגדוד, שרת בו עד פיזורו.

למפקד/ת- בחלק זה קיים/י שיחה בעקבות הטקסט ודונו בשאלות הבאות:

- גם ז'בוטינסקי וגם טרומפלדור הקדישו חייהם לתקומת ישראל בכלל, ולחידוש ה"צבאיות" היהודית בפרט. מה לדעתכם הטיעון של כל אחד מהצדדים?
- האם תוכלו לפתח מעט את טענתו של ז'בוטינסקי (שאיננה מוצגת)?
- על אלו דברים אתם מוותרים בשל השרות הצבאי שלכם? (חוויות, הנאות חומריות, פיתוח כישורים אישיים או...)
- מה מאזן הרווח וההפסד שלכם כשאתם שוקלים את מילוי התפקיד אל מול הוויתורים שאתם עושים?
- מה מניע אתכם במימוש תפקידכם הצבאי?

דגש למפקד/ת- הצעה להסבר: טרומפלדור רואה את השליחות כערך טוטאלי המחייב התמסרות גמורה עבור המטרה גם במחירים ויתורים אישיים מרחיקי לכת, ואילו ז'בוטינסקי מטיל ספק האם ניתן (ואולי: האם ראוי) לתבוע התמסרות טוטאלית עבור השליחות. ז'בוטינסקי מבקש להדגיש את ערך הייחוד האנושי (ראו, למשל, "שיר בית"ר: "אם עבד אם הלך נוצרת בן מלך")

חלק ג' | "משפחה חזקה"

(אופציה במידה ומרבית המפקדים והמפקדות המשתתפים הינם בעלי משפחות)

השירות הצבאי מעמיד אתגרים רבים בפני משרתי הקבע: נתק גיאוגרפי שנמשך על פני ימים או לחי' לופין שעות עבודה רבות המצמצמות את שעות הנוכחות עם משפחה או עם חברים. על הקשר שבין השליחות למען המשימה הצבאית לבין מחויבויות אחרות בחיינו, הגשמתנו בנושאים נוספים עוסק סא"ל שחר ספדה בקטע שלפנינו:

"כמובן שברצון למלא תפקידים מאתגרים ועתירי אחריות ישנו גם הרצון להגשמה עצמית, אולם אין לי ספק שהנשיאה בעול לאורך זמן ניזונה בעיקר מערך השליחות... נתקלתי לצערי במפקדים המפרשים את האחריות כמושג טוטלי הגובר על כל צורך אנושי. מפקדים אלו אינם מכירים בצורך בחופשות ואם הם יוצאים לאפטר הם עושים זאת בחשאי כאילו הם עושים דבר אסור... האם אנחנו, המפקדים, לא מעצימים שלא לצורך את חוסר האיזון המובנה בין המשימתיות והאחריות לבין חיי המשפחה תחת מסווה של שליחות ודוגמה אישית? האם משפחה חזקה (לא כסיסמה!) לא נותנת חוזק למשרת בצה"ל? מכיוון שלדעתי המרכיב האנושי הוא חיוני לתפקודו כמפקדים, ומכיוון שמשפחה חזקה היא גורם רב משמעות בתפקוד תקין של משרת הקבע שומה עלינו לברר מה עלינו כארגון לעשות כדי לממש את המטרות האלה."

סא"ל שחר ספדה סמח"ט כפיר (2019).

למפקד/ת- בחלק זה קיים/י שיחה בעקבות הטקסט ודונו בשאלות הבאות:

- הסבירו במילים שלכם את הדילמה המוצגת בקטע? מה דעתכם בנושא?
- האם אתם חווים חוסר איזון בין השירות הצבאי לבין החיים המשפחתיים/חברתיים שלכם? שתפו בדוגמאות ובאופן ההתמודדות שלכם.
- האם אתם מסוגלים לנתק עצמכם מהתפקיד שלכם כאשר אתם בחוג המשפחה? האם עבורכם זה חלק מהשליחות? ספרו על ניסיונכם האישי בהתמודדות הזו.
- האם כמפקדים אתם רואים צורך לשפר או להעצים את הנושא ביחידה שלכם ואצל הפקודים שלכם? כיצד אתם מתכוונים לעשות זאת?

דגשים לסיכום מפקד/ת

- עסקנו במערך זה בתיאורו שליחותו של אברהם אבינו.
- דנו באתגרי השליחות בחיי היום-יום.
- חזרו על התובנות שעלו מכל המשתתפים וחדד אותם מנקודת המבט שלך.
- הצג/י לפני המשתתפים את נקודת המבט שלך על ערך השליחות וההתמודדות עם האתגרים הכרוכים בו. הבא את ה"אני מאמין" הפיקודי שלך על ערך השליחות ביחידתך.

ערך השליחות- "החייל יראה בשירותו הצבאי שליחות; יהיה נכון לתרום כל שביכולתו להגנת המדינה, אזרחיה ותושביה. זאת בהיותו נציג של צה"ל הפועל מתוקף ובמסגרת הסמכויות שניתנו לו על פי פקודות הצבא."

(מתוך רוח צה"ל)

אברהם אבינו וערך השליחות

דף מקורות

מקור 1 -

וַיֹּאמֶר ה' אֶל אַבְרָם לֵךְ מֵאֶרֶץ וּמִמּוֹלַדְתְּךָ וּמִבֵּית אָבִיךָ אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר אֲרָאָךְ: וְאָעֲשֶׂה לְגוֹי (=עם) גָּדוֹל וְאַבְרָם וְאַגְדֵּלָה שְׁמִי וְהָיָה בְּרָכָה: וְאַבְרָם וְיִצְחָק וְיַעֲקֹב וְיִשְׂרָאֵל אָרָא (=אקלל) וְנִבְרָכוּ בָּךְ (= ויתברכו ממך) כָּל מְשִׁפְחַת הָאָדָמָה: וַיֵּלֶךְ אַבְרָם כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר אֱלֹהֵי ה' וַיֵּלֶךְ אֹתוֹ לוֹט וְאַבְרָם בֶּן חָמֵשׁ שָׁנִים וְשִׁבְעִים שָׁנָה בָּצָאתוֹ מִחָרָן: וַיִּקַּח אַבְרָם אֶת שָׂרִי אִשְׁתּוֹ וְאֵת לוֹט בֶּן אָחִיו וְאֵת כָּל רְכוּשָׁם אֲשֶׁר רָכְשׁוּ וְאֵת הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר-עָשׂוּ בְּחָרָן; וַיָּצְאוּ, לְלֶכֶת אֶרֶץ כְּנָעַן, וַיָּבֹאוּ, אֶרֶץ כְּנָעַן.

(ספר בראשית, פרק יב, פסוקים א-ה)

מקור 2 -

שיחה בין זאב ז'בוטינסקי ליוסף טרומפלדור ב-1916 על השאלה: מהי חלוציות? טרומפלדור: [...] חלוצ? זה מושג רחב הרבה יותר מ"צועד בראש". כמובן דרושים גם פועלים, ואולם לא זהו המובן של המילה "חלוצ". לנו דרושים אנשים מוכנים "לכול", לכל מה שתדרוש ארץ ישראל. ל"פועל" יש האינטרסים ה"פועליים" שלו... לרופא, למהנדס ולכל השאר יש הרגלים משלהם, אם אפשר לומר כך. אולם אנו צריכים להקים דור שלא יהיו לו אינטרסים ולא הרגלים. מטיל ברזל סתם. גמיש – אבל ברזל. מתכת, שאפשר לחשל [=לעצב] ממנה כל מה שיש צורך בו בשביל המכונה הלאומית. חסר גלגל? אני הגלגל. חסרים מסמר, בורג, גלגל תנופה? קחו אותי. צריך לחפור אדמה? אני חופר. צריך להיות חייל? אני חייל. משטרה? רופא? עורכי דין? מורים? שואבי מים? בבקשה, אני עושה את הכול. אין לי פרצוף, אין פסיכולוגיה, אין רגשות, אין לי אפילו שם: אני האידאה [=הרעיון] הטהורה של שירות, מוכן לכול, איני קשור בשום דבר; אני יודע רק ציווי אחד: לבנות. ז'בוטינסקי: אין בני אדם כאלה. טרומפלדור: יהיו!

מתוך: זאב ז'בוטינסקי, "סיפור ימי", אבטוביוגרפיה, 1947, עמ' 206-207. © כל הזכויות שמורות.

מקור 3 -

"כמובן שברצון למלא תפקידים מאתגרים ועתירי אחריות ישנו גם הרצון להגשמה עצמית, אולם אין לי ספק שהנשיאה בעול לאורך זמן ניזונה בעיקר מערך השליחות... נתקלתי לצערי במפקדים המפרשים את האחריות כמושג טוטלי הגובר על כל צורך אנושי. מפקדים אלו אינם מכירים בצורך בחופשות ואם הם יוצאים לאפטר הם עושים זאת בחשאי כאילו הם עושים דבר אסור... האם אנחנו, המפקדים, לא מעצימים שלא לצורך את חוסר האיוון המובנה בין המשימתיות והאחריות לבין חיי המשפחה תחת מסווה של שליחות ודוגמה אישית? האם משפחה חזקה (לא כסיסמה!) לא נותנת חוזק למשרת בצה"ל? מכיוון שלדעתי המרכיב האנושי הוא חיוני לתפקודנו כמפקדים, ומכיוון שמשפחה חזקה היא גורם רב משמעות בתפקוד תקין של משרת הקבע שומה עלינו לברר מה עלינו כארגון לעשות כדי לממש את המטרות האלה."

סא"ל שחר ספדה סמח"ט כפיר (2019).

